

پیش بینی پایداری ازدواج بر اساس روابط موضوعی و تجربه مایی در زنان متأهل شهر قم

سیده زینب هاشمی

پژوهش حاضر با هدف پیش بینی پایداری ازدواج بر اساس روابط موضوعی و تجربه مایی در زنان متأهل شهر قم انجام شد. روش تحقیق از نظر اهداف کاربردی و به لحاظ شیوه گردآوری داده ها توصیفی از نوع همبستگی بود. جامعه آماری پژوهش را تمامی زنان متأهل شهر قم تشکیل بده که از این بین با استفاده از روش در دسترس تعداد ۲۵۰ نفر انتخاب شدند. اطلاعات با استفاده از پرسشنامه های روابط موضوعی، اتحاد زناشویی و ثبات ازدواج جمع آوری گردید. داده ها با استفاده از آزمون تحلیل رگرسیون چندگانه (به روش گام به گام) مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند. نتایج تحلیل آزمون نشان داد که با کاهش یک واحد در "دل بستگی نالین، بی کفایتی اجتماعی و خود میان بینی، بیگانگی" به ترتیب به میزان ۰/۴۴، ۰/۲۲۵، ۰/۲۳۲، ۰/۱۴۷ و با افزایش یک واحد در تجربه مایی به میزان ۰/۱۱۷ واحد بر نمره "پایداری ازدواج" زنان متأهل افزوده می شود. نتایج پژوهش نشان داد که روابط موضوعی و تجربه مایی می توانند پایداری ازدواج در زنان متأهل را پیش بینی کنند.

واژگان کلیدی: روابط موضوعی، تجربه مایی، پایداری ازدواج

مقدمه

در خانواده کنش متقابل اعضاء، ایفای نقش خانوادگی، حل مشکل و ایجاد روابط عاطفی سالم از اهمیت مهمی برخوردار است و خانواده‌ای که از صمیمیت و صفای لازم و حیاتی که برای سلامت خانواده لازم است برخوردار باشد، به طوری که علاقه و تعاون، بین اعضای آن حاکم باشد و شخصیت هر کس مورد احترام قرار گرفته و نیازهای اساسی هر فرد در داخل خانواده برآورده شود جدایی عاطفی بین اعضاء پدید نخواهد آمد (خورشیدی میانایی، ۱۳۹۷: ۳).

به طور کلی می‌توان گفت خانواده مهم‌ترین نهاد اجتماعی در جوامع انسانی بوده و در تکوین شخصیت و پرورش فرزندان و همچنین از نظر سازگاری فرد با جامعه نقش مهمی ایفا می‌کند به طوری که حتی بسیاری از جامعه‌شناسان و نیز روان‌کاوان عقیده دارند که ریشه بسیاری از انحرافات شخصیت را در پرورش نخستین خانوادگی جستجو کرد چراکه اگر منشأ بسیاری از کج‌رفتاری‌ها و انواع بیماری‌های روانی را بررسی کرده، نقش پرورش خانواده در کیفیت رشد شخصیت مشخص می‌گردد (اسچویزر و لاگستروم^۱، ۲۰۲۰: ۱۰۲).

رفتار آدمی تحت تأثیر عوامل اجتماعی قرار دارد و شخصیت انسان در صورتی به کمال می‌رسد که بین او و محیط تعامل مناسبی وجود داشته باشد. فشارهای اجتماعی تأثیر فراوانی بر رفتار فرد دارند و از سوی دیگر انسان موجودی انعطاف‌پذیر است. او نه تنها با محیط سازگار می‌شود، بلکه محیط را بنا به خواسته خود دگرگون می‌کند (ولاسکو و موریلو^۲، ۲۰۲۰: ۱۰۹). طلاق به عنوان مبعوض ترین حلال الهی و آخرین راه حل راهی زن و مرد از یک زندگی متشنج، آسیب‌زا و به بن‌بست رسیده، اکنون به معضلی اساسی و خطر جدی تبدیل شده است که به آسانی هستی خانواده را تهدید نموده، بنیاد بسیاری از زندگی‌های زناشویی؛ به خصوص زوج‌های جوان جامعه را به نابودی می‌کشاند (قلی زاده بانکی پور فرد و مسعودی نیا، ۱۳۹۴: ۴۲).

میزان ازدواج و طلاق ثبت شده در مرکز آمار ایران (سالنامه آماری کشور، مرکز آمار ایران) بیانگر این نکته است که در سال‌های اخیر رشد طلاق همواره از میزان رشد ازدواج پیشی گرفته است. به همین علت، این پدیده اجتماعی در جامعه ما به عنوان یک چالش یا معضل جدی اجتماعی مطرح شده است.

طلاق دارای آثار و پیامدهای عمیق اقتصادی، اجتماعی، روانی، قانونی و والدینی بر مردان و زنان مطلقه، فرزندان طلاق و اجتماع است (هگینز^۳، ۲۰۲۰: ۱۰۳). بسیاری از بررسی‌های انجام شده، از رابطه بین طلاق با اعتیاد، جرم و بزهکاری، روان‌پریشی، عدم متعادل شخصیتی، مسائل آموزشی و تربیتی، خودکشی، جامعه‌ستیزی و نظایر آن حکایت می‌کنند (زنگ، دوان و وارد^۴، ۲۰۱۹: ۱۰۰).

میزان بالای طلاق در ایران و افزایش درصد زنانی که خواستار طلاق‌اند، نشانگر افزایش اختلافات زناشویی است. از نظر لارسون و هولمن^۵ (۱۹۹۴)، ثبات زناشویی سه جزء اساسی «شور و اشتیاق»، «صمیمیت»^۶ و «تعهد»^۷ را شامل می‌شود. در واقع بی‌ثباتی ازدواج^۸ زمانی مطرح است که یکی از زوجین یا هر دوی آن‌ها درباره طلاق یا جدایی می‌اندیشند و یا اعمالی را انجام می‌دهند که به پایان رساندن ازدواج، گرایش دارد (هاله لگ و ریچتر^۹، ۲۰۱۸: ۳۷۸).

واقعیت آن است که اساس عملی ازدواج تا حد زیادی ناشناخته مانده است که این امر، تاسف‌آور است زیرا آمار فعلی در مورد بقای ازدواج‌ها بسیار تیره و تار به نظر می‌رسد. امروزه متارکه و طلاق پدیده‌ای بسیار رایج قلمداد شده و متارکه را یک راه مطمئن به سمت

1 - Schweizer, Lagerstrom

2 - Velasco, Murillo

3 - Heggeness

4 - Zheng, Duan, Ward

5 Larson, J. H., & Holman, T. B

6 passion

7 intimacy

8 commitment

9 Marital instability

10 Hahlweg, K., & Richter, D

طلاق به جای مصالحه نشان می‌دهد. البته ممکن است از هم‌گسیختگی زناشویی تنها با این رویدادهای منفی زندگی، رابطه نداشته و در واقع در بین قوی‌ترین پیش‌بینی‌های آن‌ها جای داشته باشد. کودکان بر اثر طلاق، بی‌سرپرست می‌شوند و زوجین مطلقه مدت‌ها در تنهایی و گوشه‌گیری زندگی خود را سپری می‌کنند. تمام این موارد به تنش می‌انجامد و زندگی را برای آنان طاقت‌فرسا و غیر قابل تحمل می‌کند. بر اثر طلاق، زوجین از یکدیگر جدا می‌شوند و رابطه‌ی صمیمی و زندگی مشترک آنان پایان می‌پذیرد، عشق و محبت به کینه و عداوت و اتحاد و با هم بودن، به تنهایی و سرگردانی می‌انجامد. طلاق، پایان یک زندگی مختل و به هم‌ریخته است، به طور آنی و غیر مترقبه اتفاق نمی‌افتد، بلکه روند تدریجی و مشخصی دارد. روند طلاق معمولاً با کشمکش و نزاع بین زوجین شروع می‌شود و به بی-تفاوتی عاطفی و حتی کینه و نفرت بین آنان و سرانجام به طلاق و جدایی منجر می‌گردد. در نتیجه، خانواده شادابی خود را از دست داده و در اثر ایجاد تنش در زوجین، سلامت روانی همگان بر هم می‌خورد. با توجه به آنچه ارائه گردید محقق در پژوهش حاضر در پی یافتن پاسخ به این سوال است که آیا بین روابط موضوعی و تجربه مایی با پایداری ازدواج در زنان متأهل شهر قم رابطه وجود دارد؟ در پژوهش فوق هدف اصلی تعیین سهم پیش‌بینی پایداری ازدواج بر اساس روابط موضوعی و تجربه مایی در زنان متأهل شهر قم و اهداف ویژه به قرار زیر می‌باشد:

۱) تعیین سهم پیش‌بینی پایداری ازدواج بر اساس روابط موضوعی در زنان متأهل شهر قم.

۲) تعیین سهم پیش‌بینی پایداری ازدواج بر اساس تجربه مایی در زنان متأهل شهر قم.

تحقیقات تجربی زیادی شواهدی برای اثر محافظتی ازدواج بر سلامتی ارائه کرده اند؛ از جمله این که، افراد متأهل از افراد بیوه، طلاق گرفته، جدا شده یا هرگز ازدواج نکرده، سالم تر هستند. افراد متأهل بیشتر از افرادی که ازدواج نکرده اند عمر می‌کنند و این اثر حمایتی نمی‌تواند به طور کل به وسیله انتخاب افراد سالم برای ازدواج توضیح داده شود. فواید ازدواج همچنین به عواملی بیش از بقا گسترش پیدا می‌کند: افراد متأهل تجربه دامنه کمتری از افسردگی را گزارش کرده اند. البته صرف ازدواج، تعیین کننده رضایت زناشویی نیست، چون در بعضی از ازدواج‌ها، میزان رضایت از ازدواج کاهش پیدا می‌کند (هدایتی دانا و صابری، ۱۳۹۳: ۵۱۲).

از هم‌پاشیدگی پیوند زوجین بر اثر عوامل بسیار زیاد موجود، جامعه را نیز به گسستگی کشانده و با ضعف در راندمان کاری و افت شدید اقتصادی و موارد مشابه، کشوری را به ورطه نابودی می‌کشاند. با توجه به اهمیت رابطه پایدار زوجین در کشور، تحقیقات بسیاری نیز در این زمینه صورت گرفته که اکثریت آن‌ها از دید فروپاشی خانواده و کاهش این فروپاشی که بر اساس توافق قبل از ازدواج و روابط موضوعی حاصل می‌شود، و با عنایت به تبعات منفی فروپاشی زندگی زوجین و پدیدار شدن مسئله طلاق، بررسی راه حل و راه کارهای جامعه و عملی جهت تثبیت زندگی زوجین و تداوم زندگی موفق مشترک با در نظر گرفتن یکسری از عوامل و مولفه‌های دخیل ارائه این تحقیق حائز اهمیت است.

پایداری ازدواج

ازدواج یک پیمان مقدس است که تقریباً در میان تمام اقوام و ملل و تمام زمان‌ها و مکان‌ها وجود داشته است، به طوری که بیشتر ادیان بر این سنت دیرینه و نیاز زن و مرد تأکید داشته‌اند و تمامی زوجین خواهان ثباتی در ازدواج خود می‌باشند؛ ثبات ازدواج، فقدان مشکلات زناشویی نیست، بلکه حضور شور و اشتیاق، صمیمیت و تعهد است که ازدواج را سالم و بی‌عیب حفظ می‌کند تا اینکه علل طبیعی مانند مرگ یکی از همسران موجب فروپاشی آن شود (سانتراک^۱، بی تا؛ ترجمه فیروز بخت، ۱۳۸۴: ۵۶).

بی‌ثباتی ازدواج همراه مفاهیمی مانند ازهم‌پاشیدگی زناشویی^۲، قطع روابط زناشویی^۱، طلاق^۲، کیفیت زناشویی پایین و ترک ازدواج،

1 Santrac

2 Marital dissolution

استفاده شده است (بروان، سنتز، نوک و رایت، ۲۰۱۶). می توان گفت که این موارد در عین حال که به هم مرتبط اند، مفاهیم متمایزی هستند. از هم پاشیدگی زناشویی عمل قانونی انحلال یک ازدواج را به واسطه طلاق یا جدایی دائمی، تعیین می کند. به عبارت دیگر قطع روابط زناشویی، دربرگیرنده از هم پاشیدگی عمدی از طریق طلاق یا جدایی و از هم پاشیدگی غیر عمد از طریق مرگ است. کیفیت زناشویی پایین نیز، در مقایسه ارزش یابی کیفی از ازدواج سالم مشخص می شود. کیفیت زناشویی پایین در واقع درجه پایینی از سازگاری، رضایت پایین، ناخشنودی در یک رابطه و شاید عملکرد نابسند زوجه را نشان می دهد. کیفیت زناشویی پایین لزوماً بر تمایل بالا برای طلاق، جدایی یا ترک کردن رابطه دلالت نمی کند (بوث و ادوارز، ۱۹۸۵ به نقل از نوین، ۱۳۹۴: ۲۵).

مفهوم بی ثباتی ازدواج

این اصطلاح برای مشخص کردن گرایش یک زوج به انحلال ازدواج دلالت دارد. بی ثباتی ازدواج در این تعریف دربرگیرنده سه حالت است که عبارتند از: ۱- یک وضعیت عاطفی (من چه احساسی درباره ازدواج دارم). ۲- نگرانی های شناختی رابطه (من چه فکری درباره چگونگی نتیجه احساس می کنم یا پشت احساس من چه فکری وجود دارد؟). ۳- اعمال معین (من واقعاً در نتیجه احساسم و افکار متعاقب آن دست به چه اعمالی می زنم؟) (وایت، لوو و لوین، ۲۰۱۹: ۲۰۲). به طور کلی مفهوم بی ثباتی ازدواج به عنوان قطب منفی از یک پیوستاری که تداوم و پیوستگی ازدواج را نشان می دهد، دیده می شود. اگر یک ازدواج با ثبات و پایدار نیروهای زیادی دارد که هر عضو زوج را ملزم به باهم بودن می کند، یک ازدواج ناپایدار و بی ثبات نیروهای زیادی دارد که هر عضو زوج را در جهت جدا شدن از هم سوق می دهد (عباسی اصل، ۱۳۹۵: ۲۴).

عوامل مؤثر بر ثبات ازدواج یا بی ثباتی ازدواج

در ازدواج های با ثبات زن و شوهر پیوسته همدیگر را تمجید می کنند، لحن مثبت آن ها در صحبت هایشان با یکدیگر و در مورد یکدیگر، زندگی مشترکشان را پیش می برد، طرفین یکدیگر را دوست خود می دانند و در هنگام استرس و بروز مشکلات از یکدیگر حمایت می کنند، هیچ یک از طرفین اصراری برای قبضه قدرت ندارند و در این مورد معتقد به وجود تساوی هستند و همچنین زن و شوهرها در ازدواج های موفق باهم مشکلات را حل می کنند و در هنگام بروز اختلاف، هیجانشان را کنترل و باهم مصالحه می کنند (صابری فیروزی، ۱۳۹۶: ۳۳).

تشابهاتی برای ازدواج لازم است از جمله: ۱- هوش: اگر بهره هوشی و نه تحصیلات زوجین در یک ردیف یا نزدیک به هم باشد ثبات ازدواج بیشتر است. ۲- ارزش ها: اگر زن و شوهر درباره مسائل عقیدتی و مذهبی و ارزش های زندگی خانوادگی وحدت نظر نداشته باشد وجود اصطکاک میان آن ها حتمی است. ۳- علایق: اگر زن و شوهر در بسیاری از زمینه ها علایق مشترک داشته باشند، بی ثباتی ازدواج کمتر است. ۴- توقع از نظامات خانوادگی: زن و شوهر باید درباره وظایف و مسئولیت های یکدیگر در رابطه زناشویی وحدت نظر داشته باشند. طرز فکر افراد در این زمینه به دو نوع تقسیم می شود. بعضی از افراد در مورد وظایف و مسئولیت های زن و شوهر به طور سنتی فکر می کنند. بدین معنا که مدیریت داخلی منزل به عهده زن است و مرد نیز به عنوان مدیر بیرونی منزل، یا نان آور خانواده تلقی می شود. فردی که در این زمینه به طور سنتی فکر می کند باید با فردی ازدواج کند که با او هم فکر است اما در حال حاضر عده ای معتقد به تساوی حقوق بین زن و مرد هستند و وظایف و مسئولیت های مشابهی نیز برای آنان قائل می شوند. اختلافاتی که می تواند باعث عدم ثبات زندگی زناشویی شوند عبارتند از: ۱- میزان انرژی: اختلاف در میزان انرژی زن و شوهر در زمینه های مختلفی از جمله معاشرت های اجتماعی، فعالیت های مذهبی، فعالیت مربوط به خانه و تفریحات نمایان می شود. ۲- عادات شخصی: وقتی زن و شوهر عادات شخصی متفاوتی

1 Marital relationship disruption

2 Divorce

3 Brown, S. L., Sanchez, L. A., Nock, S.L., & Wright, J. D

4 Waite, L. J., Luo, Y., & Lewin, A. C

داشته باشند از جمله وقت‌شناسی، نظم و ترتیب و مسئولیت‌پذیری. ۳- مهارت‌های کلامی: اگر یکی از زن و شوهر علاقه‌مند به گفتگو و دیگری خواهان سکوت باشد استرس فراوان ایجاد می‌شود. (رشتی، ۱۳۹۶: ۲۹).

فرآیند تحول و تکوین خانواده در طول زمان و ارتباط آن با تغییرات رضایت زناشویی

دووال و میلر^۱ (۱۹۸۵) فرآیند تحول و تکوین خانواده را به ۸ مرحله تقسیم می‌کنند.

این مراحل عبارت‌اند از:

- زوج‌های بدون فرزند.
- خانواده‌های بچه‌دار که در آن‌ها کودک رشد کمتر از ۳۰ ماه دارد.
- خانواده‌هایی با بچه‌های پیش‌دستانی که بزرگ‌ترین کودک آن‌ها دو سال و نیم تا ۶ سال دارد.
- خانواده‌هایی با بچه‌های مدرسه رو که کودک ارشد خانواده بین ۶ تا ۱۳ سال دارد.
- خانواده‌هایی با بچه‌های نوجوان که بزرگ‌ترین کودک ۱۳ تا ۲۰ سال دارد.
- خانواده‌هایی که جوانان آن‌ها جدا می‌شوند. این مرحله با عزیمت اولین بچه از خانه شروع می‌شود و با رفتن آخرین آن‌ها خاتمه می‌یابد.
- والدین میان‌سال، از هنگامی که فرزندان آن‌ها منزل را ترک کرده‌اند تا زمان بازنشستگی.
- مرحله تعهدات اعضای خانواده، مرحله بازنشستگی تا مرگ.

طبق این دیدگاه، بسیاری از خانواده‌ها با وجود هرگونه ساختار یا ترکیبی که دارند، رویدادها و مراحل قابل پیش‌بینی خاصی را پشت سر می‌گذارند. هر مرحله بر اثر رویداد خاصی حادث می‌شود، رویدادی که مستلزم تغییر و سازگاری مجدد با آن رویداد است. این مراحل می‌توانند به خاطر تغییر در ساخت ترکیبی خانواده روی دهند یا ممکن است در نتیجه یک تغییر اساسی در فرآیند خود پیروی اعضا (رفتن به مدرسه، ورود به دنیای جوانی، بازنشستگی) حادث شوند. ویژگی نظام خانواده در هنگام پیشرفت عبارت است از: تداوم و تغییر در برخی موارد به صورت منظم، تدریجی و مداوم هستند. در سایر موارد امکان دارد ناگهانی، ناراحت‌کننده و ناپیوسته باشند. در هر دو وضعیت لازم است که سازمان کلی نظام متحمل تغییر و تحولاتی شود. برای مثال ممکن است خانواده ناگهان دچار رویدادهای فاجعه‌بار و غیرمنتظره شود. این بحران‌ها جریان تحولی عادی خانواده را بر هم می‌زنند و ناگزیر باعث تغییرات ارتباطی میان اعضای خانواده می‌شوند (گلدنبرگ و گلدنبرگ، بی تا؛ ترجمه حمید رضا حسین شاهی برواتی، سیامک نقش‌بندی و الهام ارجمند، ۱۳۸۸: ۶۹).

به‌طور کلی طبق این دیدگاه روابط خانوادگی به‌مرور زمان پیچیده‌تر می‌شوند و این در حالی است که خانواده‌ها نیازها و تمایلات مختلفی در مراحل مختلف چرخه زندگی دارند. در سال‌های اولیه (قبل از پدر و مادر شدن) شادی بالایی وجود دارد که در اواسط سال‌های ازدواج (سال‌های پدر و مادر شدن) این امر کاهش می‌یابد و در سال‌های آخر (پس از پدر و مادر شدن) باز افزایش می‌یابد. داشتن کودک به کاهش میزان رضایتمندی زناشویی در سال‌های اولیه منجر می‌شود، درحالی‌که وقتی بار کار سخت کاهش می‌یابد و مسئولیت‌های والدینی کمتر شوند، این دو باعث افزایش رضایتمندی زناشویی در سال‌های پایانی ازدواج می‌شوند (پلگ^۲، ۲۰۱۸: ۳۳۹).

خشنودی زناشویی با تولد فرزندان سیر نزولی می‌یابد و زنان بیشتر از مردان از آن تأثیر می‌پذیرند. شلزینگر^۳ (۲۰۱۷: ۴۶) بر اساس مطالعات خود روی ۱۲۹ زوج که حداقل ۱۵ سال از ازدواجشان گذشته و صاحب یک فرزند بودند، به این نتیجه رسید که: میزان خشنودی زناشویی دارای یک افت پیوسته در دوران پس از ماه‌عسل است و ۲- خشنودی زناشویی به‌صورت منحنی U شکل می‌باشد که اوج آن در سال‌های آغازین و قعر آن هنگام تولد کودکان است و هنگامی بهبود پیدا می‌کند که بچه‌ها خانه را ترک کرده باشند.

1 Duvall, E. R., & Miller, B. C

2 Peleg

3 Schlesinger

پیامدهای اختلافات زناشویی والدین در کودکان

وجود تعارض و کشمکش در رابطه زناشویی، زن و مرد و کل خانواده را متحمل تنش و فشار شدیدی می‌کند. نحوه واکنش زن و مرد به درگیری‌های زناشویی متفاوت است. به نظر می‌رسد از آنجایی که برای زنان داشتن ارتباط عاطفی و صمیمیت فراوانی دارد پس از اختلافات زناشویی تا مدت‌ها به مسئله فکر می‌کنند و مرتباً آن را در ذهن خود مرور می‌کنند. از طرف دیگر مردان حساسیت کمتری به گرمی و صمیمیت در روابط زناشویی نشان می‌دهند؛ بنابراین، مردان، احتمالاً کمتر در تعارضات زناشویی متأثر می‌شوند و بیشتر به استقلال و رشد شخصی اهمیت می‌دهند. درحالی‌که زنان بیشتر از فرازوفرودهایی که در زندگی به وجود می‌آید متأثر می‌شوند؛ اما در مجموع مسلم این است که اختلافات زناشویی کل خانواده را درگیر می‌کند و مخصوصاً بیش از همه فرزندان را تحت تأثیر قرار می‌دهد (رجبی، ۱۳۹۸: ۳۷). اختلافات زناشویی به دلیل شرایط ناآرامی که در کل محیط خانواده ایجاد می‌کند سبب ایجاد خلق منفی و انواع اختلالات درون نمود در کودکان خردسال می‌شود. در چنین وضعیتی کودکان خردسال اغلب اوهام و پندارهای ترسناکی را تجربه می‌کنند، احساس تنها ماندن دارند و مایل هستند واقعیت وضع خانواده را نادیده بگیرند. والدین به دلیل تنشی که خوددارند، اغلب نمی‌توانند کودکان را امیدوار و کمکشان کنند تا وضع موجود را درک کنند. کودکان بزرگ‌تر نیز احساس درماندگی می‌کنند، قدرت تفکر و مقابله خود را از دست می‌دهند و حتی نشانه‌های روان‌تنی بروز می‌دهند که نشانگر اضطراب آن‌ها است. درنهایت این قبیل کودکان در مقابل عوامل فردی و اجتماعی آسیب‌پذیر خواهند شد لذا تاب‌آوری در آن‌ها شکل نمی‌گیرد (اسوین^۱، ۲۰۱۱: ۱۷۰).

تعاریف روابط موضوعی

اصطلاح روابط موضوعی طی چند سال گذشته در بسیاری از متون روانکاوی، جایگاه اصلی را تصرف کرده‌اند. مقصود از روابط موضوعی، روابط بین شخصی^۲ است. اصطلاح موضوع که واژه‌ای تخصصی و ابداع فریود است، به هر آن چیزی اشاره دارد که نیازی را برآورده می‌سازد. در معنای گسترده‌تر، موضوع به شخص یا شیء بااهمیتی اشاره دارد که موضوع باهدف احساسات و سائق‌های یک فرد است. فریود نخستین بار در بحث از سائق‌های غریزی و زمینه‌ی روابط اولیه‌ی مادر - فرزند از اصطلاح موضوع استفاده کرد. این واژه در ترکیب با روابط، به روابط بین شخصی اشاره دارد و حاکی از بقایای درونی روابط گذشته‌ای است که تعاملات کنونی فرد با دیگران را شکل می‌دهد. روانکاوی همواره در پی کشف این بوده است که گذشته‌ی افراد به چه نحو رفتار و روابط کنونی آن‌ها را تحت تأثیر قرار می‌دهد (سنت کالر^۳، ۱۹۴۰ به نقل از نجیب نیا ۱۳۹۸: ۳۹)

نظریه‌های گوناگون در باب روابط موضوعی :

۱. زیگموند فروید : فروید در اواخر زندگی حرفه‌ای‌اش (۱۹۲۳) ریشه‌های یک نظریه‌ی موضوعی را وارد خاک پهنای روانکاوی کرد. وی در آخرین نوشته‌هایش چنین می‌گوید: «افراد پس از فقدان کسی که برایشان اهمیت زیادی داشته، به مکانیسم دفاعی بازگشت (واپس روی) رو می‌کنند. آن‌ها ضمن رنج بردن در این سوگ، با تصور کردن خصوصیات فرد ازدست‌رفته، رابطه طلبی خود با آن شخص را به‌طور روانی ادامه می‌دهند. فرد سوگوار ادامه دادن به رابطه‌ی گذشته‌ی راه، تاندازه‌ای، از طریق درونی کردن تصویر شخص غایب انجام می‌دهند و سپس طوری با این موضوع درونی شده ارتباط برقرار می‌کند، انگار که او واقعاً همان شخص است سپس به‌واسطه درون‌فکنی، فرد سوگوار همان طوری که قبلاً موضوع محبوبش را ادراک می‌کرد، موضوع درونی شده را نیز ادراک خواهد کرد. ایگو^۴ مخزن موضوع متروک است بدین معنا که ایگو تصویر موضوع غایب را درونی کرده و از طریق فرایند همانندسازی ویژگی‌هایش را جذب و درونی سازی می‌کند و از این گذر، همانندسازی جانشینی می‌گردد برای تسکین موضوعی».

1 Sween, M

2- interpersonal

3 - Sent Keller

4- ego

در متن بالا، فروید به شیوه‌ای کاملاً زیبا جانشین شدن همانندسازی موضوعی را با تسکین موضوعی شرح داد. ملاحظه می‌کنید که او در همان سال‌ها و با همین اشاره‌های گذرا، چه درک ژرفی از روابط موضوعی در ذهن داشته است (معزین، ۱۳۹۸: ۳۶).

۲- نظریه آنا فروید: آنا فروید دختر کوچک زیگموند فروید همراه با دیگر روان تحلیل‌گران، روان تحلیل‌گری کودکان را بنیان نهاد. در بخش نخست آثارش هم خود را مصروف توصیف اضطراب‌هایی نموده است که در ریخت‌های مختلف بر من هجوم می‌آورند و موجب می‌شوند که مکانیسم‌های دفاعی مختلف (سرکوب‌گری^۱، واپس‌روی^۲، تشکل‌واکنشی^۳، مجزا‌سازی^۴، امحاء، فرافکنی^۵، درون‌فکنی^۶، بازگشت علیه خود^۷، تبدیل به واکنش متضاد و والایی‌گرایی^۸) برای مقابله با آن‌ها بکار می‌افتد. قسمت دیگر آثار آنا فروید مربوط به خط تحول است. بررسی آثار او حاکی از آن است که در نظریه خود به روابط موضوعی بسیار اهمیت می‌دهد. آنا فروید نشان می‌دهد که چگونه زندگی کودک از وابستگی مطلق به مادر آغاز شده و سپس به سوی سرمایه‌گذاری به موضوع‌های جنس مخالف در نوجوانی تحول می‌یابد. او مراحل تحول روابط موضوعی را ترسیم کرده است. این مراحل تحولی از وحدت زیست‌شناختی زوج مادر-کودک آغاز می‌شود و سپس به ترتیب با مراحل رابطه از نوع موضوع جزئی، مرحله پایداری موضوع، مرحله رابطه دو سوگرایانه، مرحله مقعدی - آزارگری، پیش-ادیبی، مرحله احلیلی، ادیبی کاملاً متمرکز بر موضوع، دوره نهفتگی، دوره پیش نوجوانی و بلاخره دوره نوجوانی تحول می‌یابد (منصور، دادستان، ۱۳۷۶ به نقل از شفقت دوست ۱۳۹۶: ۲۵).

۳- نظریه رنه اشپیتز: رنه اشپیتز زیر نظر فرنزی^۹ به فعالیت پرداخت و تحت تحلیل آموزشی فروید قرار گرفت. نظریه اشپیتز مبتنی بر ارائه مراحل پدید آیی رابطه موضوعی و ارتباط انسانی است. در این گستره، اشپیتز سه مرحله تحول را برمی‌شمارد.

۱- مرحله‌ی بدون موضوع

۲- مرحله‌ی درراه موضوع

۳- مرحله‌ی موضوع لیپیدویی به معنای دقیق کلمه

گذار از این مراحل مختلف اساساً در چارچوب رابطه‌ی مادر و کودک قرار می‌گیرند و بر اثر رفتارهای خاصی در کودک ردپایی می‌شود. رفتارهای خاصی که اشپیتز آن‌ها را نشانگرها^{۱۰} (از نوع «پاسخ با لبخند») نامیده است. این نشانگرها آشکارکننده‌ی موجودیت سازمان‌های^{۱۱} روانی‌اند که آغازگر فرایندهای «رشد و رسیدگی» و تحولی هستند که به صورت یک «آمیزه» به یکدیگر ملحق می‌شوند، آمیزه‌ای که تدریجاً تکامل به سوی توحید یافتگی شخصیت کودک را دامن می‌زند. در هر مرحله‌ی جدید از توحید یافتگی، دستگاه روانی از مکانیسم‌های کنش وری جدید و متفاوتی برخوردار می‌شود (ساغری، ۱۳۹۸: ۳۲).

۴- **نظریه‌ی وینی کات**: وینی کات بر نقش محیط در شکل‌گیری «خود» تأکید داشت و معتقد بود محیطی که نسبتاً خوب باشد، در قالب فرایندهای رشی^{۱۲} نوزاد را تسهیل می‌کند. نوزاد بر امکانات محیط تکیه می‌کند و محیط (در قالب شخص مادر) خود را با نیازهای دگرگون نوزاد سازگار می‌کند. در جریان رشد، وابستگی نوزاد به محیط یا مادر تدریجاً کاهش می‌یابد. وینی کات اگرچه مفاهیم فرویدی

-
- 1- repression
  - 2- regression
  - 3- reaction formation
  - 4- isolation
  - 5- annulment
  - 6- introjection
  - 7- projection
  - 8- sublimation
  - 9- Ferenczi
  - 10- indicator
  - 11- Organizer
  - 12- maturation

گریزه و پویایی های درونی فرد را رد نکرد اما از منظر متفاوتی به آنها نگرست و بر تعامل کودک یا محیط متمرکز شد. از این منظر، رشد غریزی در بافتی اجتماعی و تعاملی جای می گیرد. در نتیجه، وینی کات رشد هیجانی کودک خردسال را تقریباً به تمامی در قالب روابط کودک با مادر و نه در قالب غرایز، تعبیر کرد. وینی کات اصطلاحات و مفاهیمی مانند موضوع را از ملانی کلاین اقتباس کرد اما مایل بود تعبیر و معنای خود را به آنها ببخشد. او اصطلاح موضوع ادراک شده به شیوهی ذهنی^۱ را به کاربرد که مشابه مفهوم موضوع درونی کلاین بود. در مقابل این مفهوم، موضوع ادراک شده به شیوه عینی قرار دارد که موضوع بیرونی یا همان شخص واقعی است. به اعتقاد وینی کات، نوزاد در جریان رشد از رابطه با موضوعی ذهنی تدریجاً به توانایی برقراری رابطه با موضوع های ادراک شده به شیوه عینی می رسد. مادری رضایت بخش و به ویژه حمایتگر اجازه می دهد کودک از حالت وحدت و آمیختگی با مادر به سوی نوعی وضعیت مستقل و قادر به برقراری روابط موضوعی، پیش رود. مقصود وینی کات از برقراری روابط موضوعی، ارتباط با موضوع های خارجی است که وجودی مستقل - یعنی وجودی بیرون از حیطه کاملاً تحت اختیار ذهنیت و خیال پردازی فرد دارند. در جریان رشد، به تدریج این ظرفیت در فرد به وجود می آید که روابطی راستین با موضوع ها برقرار کند، تماسی زنده با واقعیت بیاید، خود را واقعی وزنده حس کند و جهان را حقیقی ببیند (وینی کات، ۱۹۶۳ به نقل از داوری تبار ۱۳۹۶: ۲۴).

۵- نظریه روابط موضوعی هری گانترب: گانترب، تحلیلگر کارهای فیبرن و وینی کات، از طریق مرور و یکپارچه سازی مشتاقانه نظریات این دو درمانگر شهرت یافت. او هرگز تلاش نکرد نظریه ی تقسیم ایگو فیبرن و رویکرد مادر متعادل وینی کات را با مفهوم «ایگوی بازگشتی» خودش هم راستا جلوه دهد (کرینبرگ و میشل، ۱۹۸۳). معروف ترین نوآوری گانترب در نظریه ی روابط موضوعی، مفهوم ایگوی بازگشتی یا واپس رونده است. به اعتقاد گانترب وقتی سائق اصلی و برانگیزاننده انسان، به سوی عقب نشینی و «بازگشت»^۳ در حرکت است. او این گونه بحث می کند که وقتی موضوع های حقیقی، محروم کننده باشند افراد به دنیای موضوع های درونی پناه می برند. با این وجود نظر به اینکه موضوع های درونی منعکس کننده ی جنبه های هیجان انگیز و طرد کننده ی والدین اند. افراد متعاقباً از پناه بردن به موضوع های درونی نیز مأیوس خواهند شد. به نظر گانترب (۱۹۶۱)، ایگوی لیبیدویی فیبرن که مخزن تمام نیازهای برآورده نشده ی موضوعی است یک تقسیم شدن دیگر را پشت سر می گذارد: در این تقسیم بندی آخر، یک بخش از ایگو همچنان به موضوع هیجان آور دل بسته می ماند ولی بخش دیگر - که همان ایگوی بازگشتی است - از موضوع هیجان انگیز جدا شده و از تمام موضوع هایی که به منظور کسب حداقل امنیت روانی تمنا می کرد، دست برمی دارد. از این گذر، بخشی از ایگو به ذهنیتی ایزوله شده و وضعیتی بی موضوعی پناه می برد. فضای بی موضوعی چیزی همانند تجربه ی افتراق (گسستگی)^۴ است. به اعتقاد گانترب اگر امید همچنان زنده باشد. ایگوی بازگشتی پس از کناره گیری و واپس روی به دنیای حمایت انزوا، همچنان منتظر پیدایی یک انسان یا یک محیط پرورش دهنده^۵ می ماند. اما اگر امید کاملاً ناتوان شده باشد، ایگوی بازگشتی آرزوی مرگ خواهد کرد. به گفته گانترب (۱۹۶۹) پرورش دهنده والدینی مناسب، موجبات شکل دهی به شخصیت بالغ و متعالی را فراهم می کند (به نقل از ابراهیمی ۱۳۹۱: ۳۳).

۶- نظریه روابط موضوعی مارگارت ماهر: ماهر با استفاده از مفاهیم روابط موضوعی به تمرکز بر ایده ی اصلی خود (تولد روان شناختی فرد) پرداخت. مطالعات تجربی این موضوع درمانگر، هم به منظور درک رشد بهنجار افراد و هم جهت نحوه ی تأثیر پذیری آسیب شناسی روانی افراد بالغ از نقایص تحولی در کودکی صورت گرفت ماهر که دیدگاهی زیست شناختی و سازگاران را در تحول کودک اتخاذ کرده معتقد است مادر فداکار و متعادل علاوه بر برآوری نیازهای بیولوژیکی کودک، شرایطی را به او تحمیل می کند که لازمه ی

1- subjectively perceived object

2- ego - spilling theory

3- regression

4- dissociation

5- nurturing enviroment

6- psychological birth

عبور از آن‌ها، سازگار شدن «نوزاد» است. از نظر ماehler تولد روان‌شناختی نوزاد عمدتاً از طریق سازگار شدن او با محیط اکتساب می‌شود. «تولد روان‌شناختی» با تولد زیست‌شناختی متفاوت است. تولد زیست‌شناختی قابل‌مشاهده و ناگهانی است، حال آنکه تولد روان‌شناختی به تدریج رخ می‌دهد و مستلزم فرایندهای روانی است که تنها بخشی از آن‌ها در رفتار مشاهده‌پذیر فرد نمایان می‌شود (ماehler ۱۹۷۵) به باور او شخصیت انسانی، در حالی از آمیختگی با انسانی دیگر آغاز می‌شود و به تدریج به واسطه‌ی فرایند روان‌شناختی است که نوزاد از طریق آن با تفرّد^۱ و جدایی از مادر به یک فرد^۲ بدل می‌شود. این فرایند جدایی تقریباً از ۴ یا ۵ ماهگی آغاز می‌شود و تا ۳۰ یا ۳۶ ماهگی ادامه می‌یابد (خلیل زاده مطوری، ۱۳۹۲: ۲۸).

تجربه مایی

نوع رابطه زوجین با یکدیگر، میزان علاقه‌مندی زوجین به یکدیگر و نگرش مثبت به متأهل بودن است که به عواملی از جمله مسائل شخصیتی، ارتباط، حل تعارض، مدیریت مالی، فعالیت‌های اوقات فراغت، رابطه جنسی، فرزند پروری، نقش‌های مساوات‌طلبی و جهت‌گیری مذهبی وابسته است. کیفیت رابطه در زوجین را می‌توان احساس عینی از خشنودی، رضایت و لذت تجربه‌شده توسط زن و شوهر زمانی که تمام جوانب ازدواجشان را در نظر می‌گیرند، دانست (حاجی‌پور، ۱۳۹۶: ۳۳). رضایت از رابطه زناشویی در زوجین از انطباق بین وضعیتی که مورد انتظار است و وضعیت موجود فرد در روابط زناشویی حاصل می‌شود و درواقع نگرش مثبت و لذت بخشی است که زن و شوهر از جنبه‌های مختلف روابط زناشویی خوددارند (جان، سیم، رورو و تسوی^۳، ۲۰۱۷: ۲۶۸).

تعریف تجربه مایی

رابط عاطفی بین دو نفر به محض مواجهه به این شکل اتفاق می‌افتد که من به حال تو نزدیک می‌شوم و تجربه و حس تو را تجربه و درک می‌کنم و این درک را به روشن‌ترین وجه ممکن به تو نشان می‌دهم و این انعکاس رنج و درد را در تو کاهش می‌دهد. بعد از انعکاس درک من از حس تو موجب کاهش رنج تو می‌شود. سپس پیوند افزایش یافته و رضایتمندی از تو به من برمی‌گردد و یک نوع تبادل صورت می‌گیرد. من وقتی این رضایت را دریافت کرد، کاهش درد و رنج می‌یابد. این را به تو منعکس می‌کند و باز این چرخه ادامه می‌یابد و این مسئله در آخر منجر به تجربه مایی می‌شود (لیون^۴، ۲۰۱۸: ۴).

۱- مولفه های تجربه مایی

مولفه‌هایی که موجب تسهیل رابطه بین زوجین می‌شود شامل خود افشایی، گوش دادن متقابل، تاکید بر ویژگی‌های مربوط به رفتارهایی که موجب تقویت رابطه می‌شوند، پذیرش، احترام و درک متقابل و مراقبت از یکدیگر در جنبه‌های روانی و... است (فینبرگ، بورینگ، هاستتler، کار، ایروین و جونز^۵، ۲۰۲۰: ۱۱۱).

۲- متغیرهای همراه با تجربه مایی

در تجربه مایی افشاگری شخصی همراه با تاکید بر پذیرش و احترام است. محققان متغیرهایی که می‌توانند با تجربه مایی همراه شوند را ابراز احساس، اعتماد، تعهد و حس مشترک داشتن، نام می‌برند؛ همچنین رفتارهایی که ترجیحات و نگرانی‌های طرفین نسبت به یکدیگر را نشان می‌دهند. به طور کلی، محققان عناصر پذیرش متقابل، اعتماد، احترام و روابط پرشور را از ویژگی‌های

1- individuation

2- individual

3 - John, Seme, Roro, Tsui

4 - Leon

5 - Feinberg, Boting, Hostetler, Karre, Irvin, Jones

تجربه مایی نام می برند (گیلدسلیو^۱، ۲۰۱۵: ۱۰).

۳- زبان تجربه مایی در زوجین

سیدر، هیرسچبرگر، نیلسون و لوینسون^۲ (۲۰۰۹: ۶۰۴) در یک پژوهشی به بررسی کاربرد ویژه زبانی در زوجین پرداختند. این پژوهشگران نشان دادند که زوج هایی مدت زمان بیشتری از زمان ازدواج آنها می گذرد، از ضمایر ما و شما بیشتر استفاده می کنند. همچنین در پژوهشی که توسط روهر بوآق، مل، شوهم، جنسن و مهل^۳ (۲۰۱۲: ۱۰۷) بر روی بیماران قلبی انجام شد نشان دادند که بیمارانی که شریک زندگی آنها از ضمیر ما بیشتر استفاده می کردند بهبود بیشتری را نشان دادند و کیفیت زندگی در آنها افزایش یافت.

پیرامون موضوع پژوهش تاکنون، پژوهش های زیادی در داخل کشور انجام شده است که به چند مورد اشاره می نمایم: معزبان (۱۳۹۸) در پژوهشی با عنوان پیش بینی رابطه ی مهارت های ارتباطی و سبک های حل تعارض بر اساس روابط موضوعی در معلمان زن نشان دادند که بین مهارت های ارتباطی و سبک های حل تعارض بر اساس روابط موضوعی رابطه معناداری وجود دارد. احمدی، آزاد فلاح و فراهانی (۱۳۹۷) در پژوهشی با عنوان بازبینی الگوهای غالب ارتباطی زوجین ایرانی بر مبنای بن مایه تعارضی ارتباطی نشان دادند که پدیدایی تعارض های زوجین را نمی توان صرفا در چارچوب روابط کنونی تبیین نمود و ردیابی این مشکلات در بازنمایی های خود - موضوع ضروری است.

و در خارج از کشور نیز پژوهش های زیادی انجام شده است که به چند مورد اشاره می نمایم: پریادهارشینی و گوپالان^۴ (۲۰۲۰) در پژوهشی با عنوان سازگاری زناشویی، عشق، صمیمیت و معنویت در پایداری ازدواج نشان دادند که بین سازگاری زناشویی، عشق و صمیمیت و پایداری زناشویی رابطه معناداری وجود دارد. سیگل، لوین و سولومون^۵ (۲۰۱۹) در پژوهشی با عنوان دلبستگی زوجین و سازگاری زناشویی نشان دادند که بین دلبستگی بین زوجین و سازگاری زناشویی آنها رابطه معناداری وجود دارد.

روش

پژوهش حاضر به صورت مقطعی و از نوع کاربردی بود و در رده تحقیقات توصیفی - همبستگی قرار داشت. در این پژوهش روابط موضوعی و تجربه مایی به عنوان متغیرهای مستقل (پیش بین) و پایداری ازدواج به عنوان متغیر وابسته (ملاک) در نظر گرفته شدند. جامعه آماری پژوهش حاضر شامل کلیه زنان متأهل شهر قم بود. از آنجا که بهترین برآورد ما از ارزش یک جمعیت از نمونه بدست می آید و از سوی دیگر، ما فقط یک نمونه داریم، لذا نتایج پژوهش ممکن است دارای درصدی خطا باشد. فاصله اطمینان اطلاعاتی پیرامون مقدار خطای احتمالی، در اختیار می گذارد که آنرا "خطای نمونه گیری" می نامند (کوزبی^۶، ۲۰۰۳ به نقل از نجیب نیا، ۱۳۹۸: ۶۹). بنابراین، مهمترین عامل تعیین کننده حجم نمونه، فاصله اطمینان مورد نیاز برای یافته هاست که معرف دقت برآورد پارامترهای جامعه کل از طریق آماره های نمونه است. بنابراین هر چقدر نمونه بزرگتر باشد، نتایج برآورد بهتری از جمعیت مورد نظرند و فاصله اطمینان کوچکتر خواهد شد. عنصر مهم دیگر در انتخاب حجم نمونه تعداد خرده گروه های مورد نیاز برای تحلیل است. هر چند تعداد این خرده گروه ها بیشتر باشد، نمونه کل مورد نیاز نیز بزرگتر است (گورارد^۷، ۲۰۰۴ به نقل از نجیب نیا، ۱۳۹۸: ۶۹). با توجه به نکات ذکر شده در بالا و با توجه به

1 - Gildersleeve

2 - Seider, Hirschberger, Nelson, Levenson

3 - Rohrbaugh, Shoham, Skoyen, Jensen, Mehl

4 - Priyadharshini, Gopalan

5 - Siegel, Levin, Solomon

6- Cozby

7 - Gorard

به ماهیت موضوع پژوهش و جامعه آماری مورد مطالعه از روش نمونه‌گیری در دسترس و به تعداد ۲۵۰ نفر استفاده شد.

ابزار گردآوری داده ها

در این پژوهش از سه پرسشنامه استاندارد استفاده گردید :

۱- پرسشنامه پایداری ازدواج : پرسشنامه شاخص بی ثباتی ازدواج در سال ۱۹۸۷ توسط جان ان. ادواردز، دیوید آر. جانسون، و آلن بوث تهیه و تنظیم شده است. این شاخص یک ابزار ۱۴ سوالی است که برای اندازه گیری عدم ثبات ازدواج زناشویی تدوین شده است. این آزمون برای اولین بار در سال ۱۹۸۹ برای ۲۰۳۴ زن و مرد متأهل زیر ۵۵ سال و همچنین برای زن و مرد متأهل ۱۵۷۸ در سال ۱۹۸۳ به کار گرفته شد. نمره گذاری بر حسب طیف لیکرت انجام می شود. روایی این مقیاس در پژوهش های متعددی مورد سنجش و تایید قرار گرفته است و همبستگی مثبت آن با مقیاس های مربوط به مشکلات زناشویی و همبستگی منفی آن با مقیاس های مربوط به تعامل و خرسندی زناشویی همبستگی مورد تایید قرار گرفته است. پایایی این مقیاس هم با روش آلفای کرونباخ ۰/۹۳ گزارش شده است .

۲- پرسشنامه روابط موضوعی بل : پرسشنامه روابط موضوعی بل و همکاران (۱۹۸۵) بخشی از پرسشنامه ۹۰ گزینه‌ای روابط موضوعی و واقعیت سنجی بل است. این پرسشنامه هم برای جمعیت بالینی و غیر بالینی استاندارد شده است و در پژوهش های بسیاری در حوزه روابط بین فردی و در تشخیص و پیش بینی آسیب های روانی به کار رفته است. این پرسشنامه دارای ۴۵ ماده است که به صورت صحیح و غلط به آن پاسخ داده می شود و از طریق چهار خرده مقیاس ارزیابی دقیق و معتبری از روابط موضوعی ارائه می دهد که این خرده مقیاس ها عبارت انداز: بیگانگی (۱۳، ۳۲، ۳۳، ۳۸، ۳۹ و ۴۴)، دل بستگی نایمن (۱۸، ۱۹، ۲۰، ۲۲، ۲۴، ۲۷، ۲۹، ۳۱، ۳۶، ۴۱، ۴۲ و ۴۵)، خود میان بینی (۳، ۴، ۷، ۸، ۹، ۱۰، ۱۱، ۱۲، ۱۳، ۲۰، ۲۳، ۲۶، ۲۷، ۲۸، ۳۰، ۳۲، ۳۳، ۳۴، ۳۶، ۳۸، ۳۹، ۴۱، ۴۳ و ۴۴)، بی کفایتی اجتماعی (۲۱، ۲۶، ۲۷، ۲۸، ۳۰، ۳۲، ۳۴، ۳۶، ۳۸، ۳۹، ۴۱، ۴۳، ۴۴، ۴۵، ۴۷، ۴۸، ۴۹، ۵۱، ۵۲، ۵۳، ۵۴، ۵۵، ۵۶، ۵۷، ۵۸، ۵۹، ۶۰، ۶۱، ۶۲، ۶۳، ۶۴، ۶۵، ۶۶، ۶۷، ۶۸، ۶۹، ۷۰، ۷۱، ۷۲، ۷۳، ۷۴، ۷۵، ۷۶، ۷۷، ۷۸، ۷۹، ۸۰، ۸۱، ۸۲، ۸۳، ۸۴، ۸۵، ۸۶، ۸۷، ۸۸، ۸۹، ۹۰). نحوه پاسخگویی به پرسشنامه به این نحوه است که بر مبنای راهنمای ارائه شده آزمودنی برای هر یک از سؤالات پاسخ صحیح یا غلط (۱ و ۰) را انتخاب می کند، بر حسب کلید پرسشنامه، گزینه صحیح نمره یک می گیرد و برای برخی دیگر گزینه غلط نمره یک می گیرد، جمع نمرات سؤالات مربوط به هر خرده مقیاس نمره رد را در هر یک از آن ها مشخص می سازد. بل و همکاران (۱۹۸۵) درباره پایایی و روایی این پرسشنامه گزارش نمودند که این ابزار از این جهت که قادر به تفکیک جمعیت بالینی است، از درجه بالایی از اعتبار تفکیکی برخوردار است و همچنین از لحاظ همبستگی بالای آن با دیگر ابزارهای سنجش آسیب پذیری روانی، اعتبار هم زمان قابل قبولی را برای آن برآورد نموده اند. در پژوهشی دیگر با استفاده از این ابزار، اختلال شخصیت مرزی را از نظر الگوهای مخرب روابط موضوعی، از دیگر گروه ها که شامل بیماران مبتلا به اختلالات خلقی و اسکیزوفرنیا بود، متمایز کردند. بررسی مقدماتی روایی و پایایی این پرسشنامه توسط هادی نژاد و همکاران (۳۵) صورت گرفته است. آن ها ضریب آلفای کرونباخ را برای بی کفایتی اجتماعی، خودمحوری، دل بستگی نایمن و بیگانگی به ترتیب ۰/۶۸، ۰/۷۴، ۰/۷۴ و ۰/۸۵ گزارش کردند. همچنین همبستگی بین سیاهه ۹۰ سوالی علائم فرم بازنگری شده (SCL-90-R) و خرده مقیاس های این پرسشنامه بین ۰/۳۱ تا ۰/۶۸ بود (به نقل از عینی، نریمانی، عطا دخت، بشر پور و صادقی موحد ۱۳۹۷). در پژوهش حاضر نیز آلفای کرونباخ گزارش شده برای زیر مؤلفه بی کفایتی اجتماعی ۰/۸۴۵، خود میان بینی ۰/۷۶۱، دل بستگی نایمن ۰/۸۰۳ و بیگانگی ۰/۷۸۹ است.

۳- پرسشنامه اتحاد زناشویی : پرسشنامه اتحاد زناشویی توسط چراغی (۱۳۹۳) ساخته شد. این پرسشنامه ۱۷ ماده ای است و شامل اتحاد، مرز و پیوستگی است. روش نمره دهی به گویه ها براساس طیف لیکرت ۵ درجه ای (کاملاً موافقم= ۴ تا کاملاً مخالفم= ۰) است. برای اطمینان از قابل درک بودن گویه ها برای افراد عادی و غیرمتخصص در حوزه روان شناسی، گویه ها برای نظرسنجی به پنج فرد متأهل با سطح تحصیلات متوسطه و دانشگاهی در رشته های غیرمرتبط با روان شناسی ارائه گردید و از افراد مذکور خواسته شد

درباره قابل درک بودن گویه ها نظر خود را اعلام نمایند. به منظور بررسی روایی پرسش نامه، هشت تن از متخصصان روان شناسی که در حوزه زوج درمانی و خانوادهدرمانی فعالیت داشتند، پرسش نامه را بررسی و درباره تطابق گویه های آن با مفاهیم مورد سنجش نظر دادند. از هشت متخصص مذکور پنج نفر دارای مدرک دکتری در رشته روان شناسی و عضو هیأت علمی دانشگاه بودند که دارای سابقه تدریس، پژوهش و درمان در حوزه زوجدرمانی یا خانواده درمانی بودند. سه متخصص دیگر دارای مدرک کارشناسی ارشد در روان شناسی بالینی و خانواده درمانی بودند که به شکل فعال در زمینه زوج درمانی و خانواده درمانی فعالیت داشتند. حداقل سابقه درمانگری در این افراد دو سال بود. نظرات متخصصان مذکور درباره گویه های پرسش نامه اعمال گردید. متخصصان از نظر صوری و محتوایی توان پرسش نامه را در سنجش سه مقوله اتحاد بین همسران، مرز بین همسر میانجی و خانواده همسر و پیوستگی فرد با خانواده همسر را مناسب ارزیابی کردند. برای محاسبه ضریب توافق از ضریب همبستگی درون طبقه ای استفاده شد. ضریب توافق محاسبه شده برای خرده مقیاس اتحاد زناشویی ۰/۸۴، مرزبندی منعطف ۰/۸۱ و پیوستگی ۰/۸۶ ($p < ۰/۰۰۱$) بود. برای بررسی روایی سازه ابراز از تحلیل عاملی اکتشافی استفاده گردید. در گام اول تحلیل عوامل پرسشنامه، برای اطمینان از تناسب اندازه نمونه (۴۲۵ نفر) از آزمون کفایت KMO و آزمون کرویت بارتلت استفاده شد. نتیجه آزمون KMO برابر با ۰/۹۳ و معنادار بود. نتیجه آزمون کرویت بارتلت نیز از نظر آماری معنادار بود. برای بررسی پایایی پرسشنامه نهایی از دو روش همسانی درونی و روش آزمون- باز آزمون استفاده شد. ضریب آلفای کرونباخ برای تمام سوالات پرسشنامه ۰/۹۸ بود و برای زیر مقیاس های اتحاد، مرز پیوستگی به ترتیب ۰/۹۵، ۰/۹۶ و ۰/۹۷ بود (چراغی، مظاهری، موتایی، پناغی، صادقی و سلمانی، ۱۳۹۶: ۳۵۱-۳۵۰). آلفای کرونباخ گزارش شده در پژوهش حاضر نیز ۰/۹۳۶ بود.

یافته ها

در این پژوهش جهت تجزیه و تحلیل داده های پژوهش در بخش آمار توصیفی از روش های آمار توصیفی (مانند فراوانی، میانگین، انحراف معیار و کمترین و بیشترین نمره) برای بررسی ویژگی های جمعیت شناختی و متغیرهای اصلی فرضیه پژوهش استفاده شد و در بخش آمار استنباطی از آزمون کلموگروف اسمیرنوف (جهت بررسی نرمال بودن داده ها) و تحلیل رگرسیون چندگانه به روش گام به گام (جهت بررسی رابطه چندگانه بین روابط موضوعی، تجربه مایی و پایداری ازدواج مورد استفاده قرار گرفت).

پایداری ازدواج: در جدول زیر، میانگین مربوط به متغیر ملاک «پایداری ازدواج» به همراه انحراف استاندارد، چولگی و کشیدگی و مقادیر کمینه و بیشینه آن ها نمایش داده شده است.

جدول (۱) مشخصه های آماری پایداری ازدواج

متغیر	میانگین	انحراف استاندارد	چولگی	کشیدگی	کمینه	بیشینه
پایداری ازدواج	۳۵/۴	۶/۵۹	۰/۱۱۷	-۰/۱۵۸	۱۴	۵۰

چنانچه در جدول (۱) مشاهده می شود، آزمودنی ها به طور متوسط در پرسشنامه "پایداری ازدواج" نمره ۳۵/۴ با انحراف استاندارد ۶/۵۹ به دست آمده است؛ از طرفی شاخص های مربوط به چولگی و کشیدگی هیچ کدام از عامل ها از مرز ± ۲ عبور نکرده است و این نشان از قابل قبول بودن این مقادیر برای نرمال بودن داده های این متغیر است. همچنین کمترین و بیشترین مقدار گزارش شده ۱۴ و ۵۰ بود.

روابط موضوعی: در جدول زیر، میانگین مربوط به مؤلفه های متغیر پیش بین «روابط موضوعی» به همراه انحراف استاندارد آن ها نمایش داده شده است.

جدول (۲) میانگین و انحراف استاندارد مؤلفه های روابط موضوعی

مؤلفه ها	میانگین	انحراف استاندارد
بی کفایتی اجتماعی	۱۷/۲	۳/۰۹
خود میان بینی	۱۴/۸	۲/۸۷
دل بستگی نایمن	۱۴/۱	۳/۰۹
بیگانگی	۱۵/۴	۲/۰۰۲

اطلاعات جدول (۲) نشان می‌دهد بیشترین میانگین به ترتیب مربوط به بی‌کفایتی اجتماعی (۱۷/۲)، بیگانگی (۱۵/۴)، خود میان بینی (۱۴/۸) و دل‌بستگی نایمن (۱۴/۱) است.

تجربه مایی: در جدول زیر، میانگین مربوط به متغیر پیش بین «تجربه مایی» به همراه انحراف استاندارد، چولگی و کشیدگی و مقادیر کمینه و بیشینه آن‌ها نمایش داده شده است.

جدول (۳) مشخصه‌های آماری تجربه مایی

متغیر	میانگین	انحراف استاندارد	چولگی	کشیدگی	کمینه	بیشینه
تجربه مایی	۴۸/۵	۷/۰۴	-۰/۰۷۶	۰/۳۷۸	۳۰	۷۰

چنانچه در جدول (۳) مشاهده می‌شود، آزمودنی‌ها به‌طور متوسط در پرسشنامه "تجربه مایی" نمره ۴۸/۵ با انحراف استاندارد ۷/۰۴ به‌دست‌آمده است؛ از طرفی شاخص‌های مربوط به چولگی و کشیدگی هیچ‌کدام از عامل‌ها از مرز ± ۲ عبور نکرده است و این نشان از قابل قبول بودن این مقادیر برای نرمال بودن داده‌های این متغیر است. همچنین کمترین و بیشترین مقدار گزارش شده ۳۰ و ۷۰ بود.

بررسی نرمال بودن: جهت بررسی نرمال بودن داده‌ها، از آزمون کالموگراف-اسمیرنف استفاده شد که خلاصه‌ی نتایج آن در جدول (۵) منعکس شده است.

جدول (۵) خلاصه آزمون کالموگراف-اسمیرنف جهت بررسی نرمال بودن داده‌های مربوط به متغیرهای پژوهش

متغیر	مؤلفه‌ها	آماره‌ی آزمون	سطح معنی‌داری	نتیجه‌گیری
پایداری ازدواج	-	۰/۰۵۳	۰/۲۰۰ ^{cd}	نرمال است
بی‌کفایتی اجتماعی		۰/۰۶	۰/۲۰۰ ^{cd}	نرمال است
روابط موضوعی بل	خود میان بینی	۰/۰۵۱	۰/۲۰۰ ^{cd}	نرمال است
دل‌بستگی نایمن		۰/۰۴۲	۰/۲۰۰ ^{cd}	نرمال است
بیگانگی		۰/۰۵۹	۰/۲۰۰ ^c	نرمال است
تجربه مایی		۰/۰۶۶	۰/۲۰۰ ^{cd}	نرمال است

با توجه به نتایج جدول (۵) مشاهده می‌شود که تمامی متغیرهای پژوهش نرمال می‌باشند ($P > ۰/۰۵$).

آزمون فرضیه اصلی پژوهش: روابط موضوعی و تجربه مایی می‌توانند پایداری ازدواج در زنان متأهل شهر را پیش بینی کنند.

فرضیه اصلی از طریق تحلیل رگرسیون چندگانه به روش گام‌به‌گام مورد آزمون قرار گرفت. به‌منظور بررسی ارتباط روابط موضوعی و تجربه مایی با پایداری ازدواج از آزمون رگرسیون چند متغیری استفاده شد. قبل انجام محاسبات، بهتر است مفروضه‌های این آزمون مورد بررسی قرار گیرد:

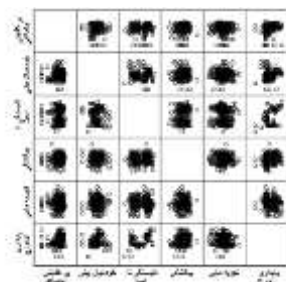
بررسی مفروضه‌ها:

۱. استقلال عبارت خطا

استقلال خطاها با استفاده از آماره دوربین - واتسون بررسی شد که این مقدار برابر با ۲/۱ محاسبه گردید. مفهوم مستقل بودن به این معنی است که نتیجه یک مشاهده تأثیری بر نتیجه مشاهدات دیگر نداشته باشد. در رگرسیون، بیشتر در مواقعی که رفتار متغیر وابسته در یک بازه زمانی مورد مطالعه قرار می‌گیرد ممکن است با مشکل مستقل نبودن خطاها برخورد کنیم به این نوع ارتباط در داده‌ها خودهمبستگی می‌گویند. در صورت وجود خودهمبستگی در خطاها نمی‌توان از رگرسیون خطی استفاده کرد. برای بررسی این فرض به‌صورت شهودی می‌توان از نمودار کردن توالی متغیر studentized در spss استفاده کرد. اما راه مطمئن‌تر استفاده از آزمون دوربین

واتسون است. آماره دوربین واتسون بین ۰ تا ۴ است. اگر بین باقیمانده‌ها همبستگی متوالی وجود نداشته باشد، مقدار این آماره باید به ۲ نزدیک باشد. اگر به صفر نزدیک باشد نشان دهنده همبستگی مثبت و اگر به ۴ نزدیک باشد نشان دهنده همبستگی منفی است. در مجموع اگر این آماره بین ۱/۵ تا ۲/۵ باشد جای نگرانی نیست.

۲. دیاگرام پراکنش

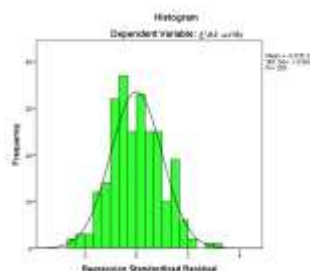

نمودار ۱- دیاگرام پراکنش مربوط به متغیرهای پژوهش (فرضیه اصلی)

چنانکه در نمودار بالا مشاهده می‌شود، رابطه بین متغیرهای پیش‌بین و "پایداری ازدواج" کم‌وبیش خطی به نظر می‌رسد.

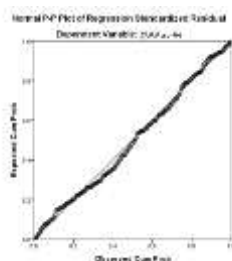
۳. نرمال بودن عبارت خطا

بررسی این مفروضه با استفاده از ترسیم نمودار هیستوگرام باقی‌مانده‌ها (Residual)، انجام پذیرفت.

نمودار ۲- نمودار هیستوگرام مربوط به بررسی مفروضه نرمال بودن عبارت خطا (فرضیه اصلی)

چنانکه در نمودار بالا مشاهده می‌شود، شکل توزیع تقریباً نرمال است. همچنین مقدار میانگین ارائه‌شده در سمت راست نمودار بسیار کوچک (نزدیک به صفر) و انحراف استاندارد نزدیک به ۱ است. بنابراین دلیلی وجود ندارد که این نمونه‌ها از یک توزیع غیر نرمال به‌دست آمده باشد.

نمودار ۳- باقی‌مانده‌ها در نمودار P-P

Residual (باقی‌مانده) اختلاف بین مشاهده و مقادیر مدل پیشگویی متغیر وابسته است. باقی‌مانده یک متغیر عبارت است از عبارت خطا برای آن متغیر. هیستوگرام یا نمودار P-P باقی‌مانده برای بررسی فرض نرمال بودن عبارت خطا مورد استفاده قرار گیرد. شکل هیستوگرام تقریباً از شکل منحنی نرمال تبعیت می‌کند. همچنین باقی‌مانده‌ها در نمودار P-P تابع خط ۴۵ درجه می‌باشند و نشان می‌دهد

که احتمال تجمعی مشاهده شده با احتمال تجمعی مورد انتظار یکسان است. در حقیقت هرچه تجمع نقاط حول خط ۴۵ درجه بیش تر باشد با دقت بیشتری می توان متغیر وابسته را پیش بینی کرد. پس از بررسی مفروضات فوق و تأیید آن ها با استفاده از رگرسیون، رگرسیون خطی بر روی داده ها برازش داده می شود که نتایج در زیر نشان داده شده است.

جدول (۶) مدل همبستگی متغیرها و ضرایب بتا تحلیل رگرسیون با روش گام به گام ؛

مدل	متغیرهای پیش بین وارد شده در مدل	ضریب همبستگی	مجدور ضریب همبستگی	همبستگی تعدیل شده	ΔR^2	سطح معنی داری
۱	دل بستگی نایمن	۰/۴۵۵	۰/۲۰۷	۰/۲۰۴	۰/۲۰۷	۰/۰۰۰
۲	دل بستگی نایمن بی کفایتی اجتماعی	۰/۵۱۹	۰/۲۷	۰/۲۶۴	۰/۰۶۳	۰/۰۰۰
۳	دل بستگی نایمن بی کفایتی اجتماعی خود میان بینی	۰/۵۶۷	۰/۳۲۲	۰/۳۱۴	۰/۰۵۲	۰/۰۰۰
۴	دل بستگی نایمن بی کفایتی اجتماعی خود میان بینی بیگانگی	۰/۵۶۸	۰/۳۴۴	۰/۳۳۳	۰/۰۲۲	۰/۰۰۵
۵	دل بستگی نایمن بی کفایتی اجتماعی خود میان بینی بیگانگی تجربه	۰/۵۹۸	۰/۳۵۷	۰/۳۴۴	۰/۰۱۴	۰/۰۲۴

متغیر ملاک: پایداری ازدواج

بر اساس اطلاعات جدول (۶) متغیر پیش بین شامل روابط موضوعی با مؤلفه های بی کفایتی اجتماعی، خود میان بینی، دل بستگی نایمن و بیگانگی و همچنین متغیر تجربه مایی وارد مدل رگرسیون شده است. به طوری که مشاهده می شود، همبستگی بین "دل بستگی نایمن" و "پایداری ازدواج" برابر با ۰/۲۰۷ است. به عبارت دیگر "دل بستگی نایمن" به تنهایی تقریباً ۲۰/۷ درصد از تغییرات "پایداری ازدواج" زنان متأهل را تبیین می کند ($R^2 = 0/207$).

در مدل دوم وقتی بی کفایتی اجتماعی وارد معادله می شود مقدار R^2 به ۰/۲۷ افزوده می شود، یعنی حدود ۲۷ درصد متغیر "پایداری ازدواج" به وسیله ی رابطه ی خطی با متغیرهای "دل بستگی نایمن و بی کفایتی اجتماعی" تبیین می شود، که سهم "بی کفایتی اجتماعی" تقریباً برابر با ۶/۳ درصد است.

در مدل سوم وقتی خود میان بینی وارد معادله می شود مقدار R^2 به ۰/۳۲۲ افزوده می شود، یعنی حدود ۳۲/۲ درصد متغیر "پایداری ازدواج" به وسیله ی رابطه ی خطی با متغیرهای "دل بستگی نایمن، بی کفایتی اجتماعی و خود میان بینی" تبیین می شود، که سهم "خود میان بینی" تقریباً برابر با ۵/۲ درصد است.

در مدل چهارم وقتی بیگانگی وارد معادله می شود مقدار R^2 به ۰/۳۴۴ افزوده می شود، یعنی حدود ۳۴/۴ درصد متغیر "پایداری ازدواج" به وسیله ی رابطه ی خطی با متغیرهای "دل بستگی نایمن، بی کفایتی اجتماعی، خود میان بینی و بیگانگی" تبیین می شود، که سهم "بیگانگی" تقریباً برابر با ۲/۲ درصد است.

در مدل پنجم وقتی تجربه مایی وارد معادله می شود مقدار R^2 به ۰/۳۵۷ افزوده می شود، یعنی حدود ۳۵/۷ درصد متغیر "پایداری

ازدواج "به وسیله‌ی رابطه‌ی خطی با متغیرهای "دل‌بستگی نایمن، بی‌کفایتی اجتماعی، خود میان بینی، بیگانگی و تجربه مایی" تبیین می‌شود، که سهم "تجربه مایی" تقریباً برابر با ۱/۴ درصد است. محاسبات مربوط به آماره‌ی F نیز نشان داد که مدل رگرسیونی مرکب از متغیر دل‌بستگی نایمن، بی‌کفایتی اجتماعی و خود میان بینی به خوبی قادر است متغیر ملاک را تبیین کنند ($p=۰/۰۰$ ؛ $F=۲۷/۱$ ، $df=۵$ و $F=۲۷/۱$). برون داد بعدی رایانه تحلیل ضرایب رگرسیون مدل را نشان می‌دهد.

جدول (۷) ضرایب ابعاد روابط موضوعی در پیش‌بینی پایداری ازدواج

متغیرهای وارد شده در مدل	مدل	B	انحراف استاندارد	ضرایب استاندارد شده متغیرها (Beta)	t	سطح معناداری
۱. عرض از مبدأ	۳/۹۱	۴/۴۵			۰/۸۷۹	۰/۳۸
دل‌بستگی نایمن	-۰/۹۳۷	۰/۱۱		-۰/۴۴	-۸/۵۲	۰/۰۰۰
بی‌کفایتی اجتماعی	-۰/۴۷۹	۰/۱۱		-۰/۲۲۵	-۴/۳۴	۰/۰۰۰
خود میان بینی	-۰/۵۳۴	۰/۱۱۸		-۰/۲۳۲	-۴/۵۱	۰/۰۰۰
بیگانگی	-۰/۴۸۴	۰/۱۷		-۰/۱۴۷	-۲/۸۳	۰/۰۰۵
تجربه مایی	۰/۱۰۹	۰/۰۴۸		۰/۱۱۷	۲/۲۷	۰/۰۲۴

متغیر ملاک: پایداری ازدواج

بر اساس داده‌های موجود در جدول (۴-۱۰) می‌توان معادله رگرسیون را به شرح زیر نوشت:

$$(Y) = -۰/۴۴(\text{بی‌کفایتی اجتماعی}) - ۰/۲۲۵(\text{خود میان بینی}) - ۰/۲۳۲(\text{بیگانگی}) - ۰/۱۴۷(\text{تجربه مایی}) + ۰/۱۱۷$$

وضعیت پایداری ازدواج

بر پایه مدل رگرسیون بالا می‌توان گفت: با کاهش یک واحد در "دل‌بستگی نایمن، بی‌کفایتی اجتماعی و خود میان بینی، بیگانگی و تجربه مایی" به ترتیب به میزان ۰/۴۴، ۰/۲۲۵، ۰/۲۳۲، ۰/۱۴۷ و ۰/۱۱۷ واحد بر نمره "پایداری ازدواج" زنان متأهل افزوده می‌شود. **آزمون فرضیه فرعی اول پژوهش: روابط موضوعی می‌تواند پایداری ازدواج در زنان متأهل شهر قم را پیش‌بینی کند.**

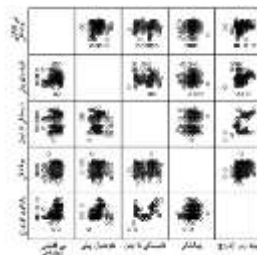
فرضیه اول از طریق تحلیل رگرسیون چندگانه به روش گام‌به‌گام مورد آزمون قرار گرفت. به منظور بررسی ارتباط روابط موضوعی و پایداری ازدواج از آزمون رگرسیون چند متغیری استفاده شد. قبل انجام محاسبات، بهتر است مفروضه‌های این آزمون مورد بررسی قرار گیرد:

بررسی مفروضه‌ها:

۱. استقلال عبارت خطا

استقلال خطاها با استفاده از آماره دوربین - واتسون بررسی شد که این مقدار برابر با ۲/۰۸ محاسبه گردید که بین ۱/۵ تا ۲/۵ است و مورد قبول است

۲. دیاگرام پراکنش

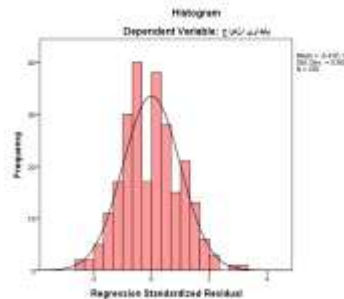
نمودار ۴- دیاگرام پراکنش مربوط به متغیرهای پژوهش (فرضیه اول)

چنانکه در نمودار بالا مشاهده می‌شود، رابطه بین متغیرهای پیش‌بین و "پایداری ازدواج" کم‌وبیش خطی به نظر می‌رسد.

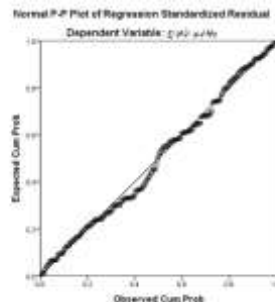
۳. نرمال بودن عبارت خطا

بررسی این مفروضه با استفاده از ترسیم نمودار هیستوگرام باقی مانده‌ها (Residual)، انجام پذیرفت.

نمودار ۵- نمودار هیستوگرام مربوط به بررسی مفروضه نرمال بودن عبارت خطا (فرضیه اول)

چنانکه در نمودار بالا مشاهده می‌شود، شکل توزیع تقریباً نرمال است. همچنین مقدار میانگین ارائه شده در سمت راست نمودار بسیار کوچک (نزدیک به صفر) و انحراف استاندارد نزدیک به ۱ است. بنابراین دلیلی وجود ندارد که این نمونه‌ها از یک توزیع غیر نرمال به دست آمده باشد.

نمودار ۶- باقی مانده‌ها در نمودار P-P

Residual (باقی مانده) اختلاف بین مشاهده و مقادیر مدل پیشگویی متغیر وابسته است. باقی مانده یک متغیر عبارت است از عبارت خطا برای آن متغیر. هیستوگرام یا نمودار P-P باقی مانده برای بررسی فرض نرمال بودن عبارت خطا مورد استفاده قرار گیرد. شکل هیستوگرام تقریباً از شکل منحنی نرمال تبعیت می‌کند. همچنین باقی مانده‌ها در نمودار P-P تابع خط ۴۵ درجه می‌باشند و نشان می‌دهد که احتمال تجمع مشاهده شده با احتمال تجمع مورد انتظار یکسان است. در حقیقت هرچه تجمع نقاط حول خط ۴۵ درجه بیش تر باشد با دقت بیشتری می‌توان متغیر وابسته را پیش بینی کرد. پس از بررسی مفروضات فوق و تأیید آن‌ها با استفاده از رگرسیون، رگرسیون خطی بر روی داده‌ها برازش داده می‌شود که نتایج در زیر نشان داده شده است.

جدول (۸) مدل همبستگی متغیرها و ضرایب بتا تحلیل رگرسیون با روش گام به گام

مدل	متغیرهای پیش‌بین وارد شده در مدل	ضریب همبستگی	مجذور ضریب همبستگی	همبستگی تعدیل شده	ΔR^2	سطح معنی داری
۱	دل بستگی نایمن	۰/۴۵۵	۰/۲۰۷	۰/۲۰۴	۰/۲۰۷	۰/۰۰۰
۲	دل بستگی نایمن بی کفایتی اجتماعی	۰/۵۱۹	۰/۲۷	۰/۲۶۴	۰/۰۶۳	۰/۰۰۰
۳	دل بستگی نایمن بی کفایتی اجتماعی خود میان بینی	۰/۵۶۷	۰/۳۲۲	۰/۳۱۴	۰/۰۵۲	۰/۰۰۰
۴	دل بستگی نایمن بی کفایتی اجتماعی خود میان بینی بیگانگی	۰/۵۶۸	۰/۳۴۴	۰/۳۳۳	۰/۰۲۲	۰/۰۰۵

متغیر ملاک: پایداری ازدواج

بر اساس اطلاعات جدول (۸) متغیر پیش‌بین شامل روابط موضوعی با مؤلفه‌های بی کفایتی اجتماعی، خود میان بینی، دل بستگی نایمن و بیگانگی و همچنین متغیر

تجربه مایه وارد مدل رگرسیون شده است. به طوری که مشاهده می‌شود، همبستگی بین "دل بستگی نایمن" و "پایداری ازدواج" برابر با ۰/۲۰۷ است. به عبارت دیگر "دل بستگی نایمن" به تنهایی تقریباً ۲۰/۷ درصد از تغییرات "پایداری ازدواج" زنان متأهل را تبیین می‌کند ($R^2=0/207$). در مدل دوم وقتی بی کفایتی اجتماعی وارد معادله می‌شود مقدار R^2 به ۰/۲۷ افزوده می‌شود، یعنی حدود ۲۷ درصد متغیر "پایداری ازدواج" به وسیله‌ی رابطه‌ی خطی با متغیرهای "دل بستگی نایمن و بی کفایتی اجتماعی" تبیین می‌شود، که سهم "بی کفایتی اجتماعی" تقریباً برابر با ۶/۳ درصد است.

در مدل سوم وقتی خود میان بینی وارد معادله می‌شود مقدار R^2 به ۰/۳۲۲ افزوده می‌شود، یعنی حدود ۳۲/۲ درصد متغیر "پایداری ازدواج" به وسیله‌ی رابطه‌ی خطی با متغیرهای "دل بستگی نایمن، بی کفایتی اجتماعی و خود میان بینی" تبیین می‌شود، که سهم "خود میان بینی" تقریباً برابر با ۵/۲ درصد است.

در مدل چهارم وقتی بیگانگی وارد معادله می‌شود مقدار R^2 به ۰/۳۴۴ افزوده می‌شود، یعنی حدود ۳۴/۴ درصد متغیر "پایداری ازدواج" به وسیله‌ی رابطه‌ی خطی با متغیرهای "دل بستگی نایمن، بی کفایتی اجتماعی، خود میان بینی و بیگانگی" تبیین می‌شود، که سهم "بیگانگی" تقریباً برابر با ۲/۲ درصد است.

محاسبات مربوط به آماره‌ی F نیز نشان داد که مدل رگرسیونی مرکب از متغیر دل بستگی نایمن، بی کفایتی اجتماعی و خود میان بینی به خوبی قادر است متغیر ملاک را تبیین کند ($p=0/000$ ؛ $F=32/07$ ، $df=4$ و $F=32/07$). برون داد بعدی رایانه تحلیل ضرایب رگرسیون مدل را نشان می‌دهد.

جدول (۹) ضرایب ابعاد روابط موضوعی در پیش‌بینی پایداری ازدواج

متغیرهای وارد شده در مدل	مدل	B	انحراف استاندارد	ضرایب استاندارد شده متغیرها (Beta)	t	سطح معناداری
۱. عرض از مبدأ		-۱/۴۸	۳/۸		-۰/۳۸۹	۰/۶۹۷
دل بستگی نایمن	ضریب متغیر	-۰/۹۴۲	۰/۱۱۱	-۰/۴۴۲	-۸/۵	۰/۰۰۰
بی کفایتی اجتماعی	ضریب متغیر	-۰/۴۸	۰/۱۱۱	-۰/۲۲۵	-۴/۳	۰/۰۰۰
خود میان بینی	ضریب متغیر	-۰/۵۲۶	۰/۱۱۹	-۰/۲۲۹	-۴/۴۱	۰/۰۰۰
بیگانگی	ضریب متغیر	-۰/۴۹۱	۰/۱۷۲	-۰/۱۴۹	-۲/۸۶	۰/۰۰۵

متغیر ملاک: پایداری ازدواج

بر اساس داده‌های موجود در جدول (۹) می‌توان معادله رگرسیون را به شرح زیر نوشت :

(بیگانگی) $-0/149$ - (خود میان بینی) $-0/229$ - (بی کفایتی اجتماعی) $-0/225$ - (دل بستگی ناایمن) $-0/442$ (Y) وضعیت پایداری ازدواج بر پایه مدل رگرسیون بالا می توان گفت: با کاهش یک واحد در "دل بستگی ناایمن، بی کفایتی اجتماعی و خود میان بینی، بیگانگی و تجربه مایی" به ترتیب به میزان $0/442$ ، $0/225$ ، $0/229$ و $0/149$ واحد بر نمره "پایداری ازدواج" زنان متأهل افزوده می شود.

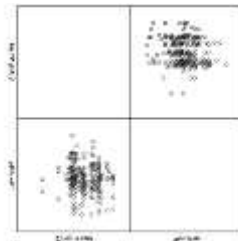
آزمون فرضیه فرعی دوم پژوهش: تجربه مایی می تواند پایداری ازدواج در زنان متأهل شهر قم را پیش بینی کند.
فرضیه فرعی دوم از طریق تحلیل رگرسیون چندگانه به روش گام به گام مورد آزمون قرار گرفت. به منظور بررسی ارتباط تجربه و پایداری ازدواج از آزمون رگرسیون چند متغیری استفاده شد. قبل انجام محاسبات، بهتر است مفروضه های این آزمون مورد بررسی قرار گیرد:

بررسی مفروضه ها:

۱. استقلال عبارت خطا

استقلال خطاها با استفاده از آماره دوربین - واتسون بررسی شد که این مقدار برابر با $2/08$ محاسبه گردید که بین $1/5$ تا $2/5$ است و مورد قبول است.

۲. دیاگرام پراکنش

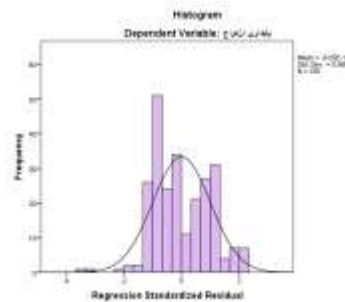

نمودار ۷- دیاگرام پراکنش مربوط به متغیرهای پژوهش (فرضیه دوم)

چنانکه در نمودار بالا مشاهده می شود، رابطه بین متغیرهای پیش بین و "پایداری ازدواج" کم و بیش خطی به نظر می رسد.

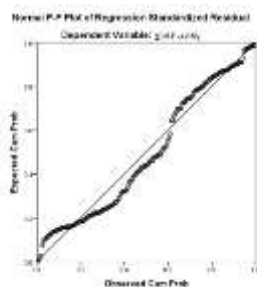
۳. نرمال بودن عبارت خطا

بررسی این مفروضه با استفاده از ترسیم نمودار هیستوگرام باقی مانده ها (Residual)، انجام پذیرفت.

نمودار ۸- نمودار هیستوگرام مربوط به بررسی مفروضه نرمال بودن عبارت خطا (فرضیه دوم)

چنانکه در نمودار بالا مشاهده می شود، شکل توزیع تقریباً نرمال است. همچنین مقدار میانگین ارائه شده در سمت راست نمودار بسیار کوچک (نزدیک به صفر) و انحراف استاندارد نزدیک به ۱ است. بنابراین دلیلی وجود ندارد که این نمونه ها از یک توزیع غیر نرمال به دست آمده باشد.

نمودار ۹- باقی مانده ها در نمودار P-P

Residual (باقی مانده) اختلاف بین مشاهده و مقادیر مدل پیشگویی متغیر وابسته است. باقی مانده یک متغیر عبارت است از عبارت خطا برای آن متغیر. هیستوگرام یا نمودار P-P باقی مانده برای بررسی فرض نرمال بودن عبارت خطا مورد استفاده قرار گیرد. شکل هیستوگرام تقریباً از شکل منحنی نرمال تبعیت می کند. همچنین باقی مانده ها در نمودار P-P تابع خط ۴۵ درجه می باشند و نشان می دهد که احتمال تجمعی مشاهده شده با احتمال تجمعی مورد انتظار یکسان است. در حقیقت هرچه تجمع نقاط حول خط ۴۵ درجه بیشتر باشد دقت بیشتری می توان متغیر وابسته را پیش بینی کرد. پس از بررسی مفروضات فوق و تأیید آن ها با استفاده از رگرسیون، رگرسیون خطی بر روی داده ها برازش داده می شود که نتایج در زیر نشان داده شده است.

جدول (۱۰) مدل همبستگی متغیرها و ضرایب بتا تحلیل رگرسیون با روش گام به گام

مدل	متغیرهای پیش بین وارد شده در مدل	ضریب همبستگی	مجذور ضریب همبستگی	همبستگی تعدیل شده	ΔR^2	سطح معنی داری
۱	تجربه مایی	۰/۱۲۵	۰/۰۱۶	۰/۰۱۲	۰/۰۱۶	۰/۰۴۸

متغیر ملاک: پایداری ازدواج

بر اساس اطلاعات جدول (۱۰) متغیر پیش بین شامل تجربه مایی وارد مدل رگرسیون شده است. به طوری که مشاهده می شود، همبستگی بین "تجربه مایی" و "پایداری ازدواج" برابر با ۰/۱۶۰ است. به عبارت دیگر "تجربه مایی" به تنهایی تقریباً ۱/۶ درصد از تغییرات "پایداری ازدواج" زنان متأهل را تبیین می کند ($R^2=0/016$). محاسبات مربوط به آماره ی F نیز نشان داد که تجربه مایی به خوبی قادر است متغیر ملاک را تبیین کنند ($p=0/000$ ؛ $F=3/93$ ، $df=1$ و 248). برون داد بعدی رایانه تحلیل ضرایب رگرسیون مدل را نشان می دهد.

جدول (۱۱) ضرایب تجربه مایی در پیش بینی پایداری ازدواج

متغیرهای وارد شده در مدل	مدل	B	انحراف استاندارد	ضرایب استاندارد شده متغیرها (Beta)	t	سطح معناداری
۱. عرض از مبدأ	۴۱/۱	۲/۸۹		۱۴/۲	۰/۰۰۰	
تجربه مایی	۰/۱۱۷	۰/۰۵۹	۰/۱۲۵	۱/۹۸	۰/۰۴۸	

متغیر ملاک: پایداری ازدواج

بر اساس داده های موجود در جدول (۱۱) می توان معادله رگرسیون را به شرح زیر نوشت :

$$(Y) = 0/125 (X) + \text{وضعیت پایداری ازدواج}$$

بر پایه مدل رگرسیون بالا می توان گفت: با افزایش یک واحد در "تجربه مایی" به میزان ۰/۱۲۵ واحد بر نمره "پایداری ازدواج" زنان متأهل افزوده می شود.

بحث و نتیجه گیری

هدف از پژوهش حاضر پیش بینی پایداری ازدواج بر اساس روابط موضوعی و تجربه مایی در زنان متأهل بود. روش مطالعه توصیفی - همبستگی بود. جامعه آماری پژوهش را کلیه کارکنان زنان متأهل شهر قم تشکیل داد که از این بین با استفاده از روش نمونه گیری در دسترس ۲۵۰ نفر انتخاب شدند. اطلاعات با استفاده از پرسشنامه های روابط موضوعی، پایداری ازدواج و اتحاد زناشویی جمع آوری گردید. داده ها با استفاده از آزمون های تحلیل رگرسیون چندگانه (به روش گام به گام) مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند. نتایج تحلیل رگرسیون در فرضیه اصلی پژوهش نشان داد با کاهش یک واحد در "دل بستگی نایمن، بی کفایتی اجتماعی و خود میان بینی، بیگانگی و تجربه مایی" به ترتیب به میزان ۰/۴۴، ۰/۲۲۵، ۰/۲۳۲، ۰/۱۴۷ و ۰/۱۱۷ واحد بر نمره "پایداری ازدواج" زنان متأهل افزوده می شود. همچنین نتایج تحلیل رگرسیون در فرضیه های فرعی اول و دوم نشان داد که با کاهش یک واحد در "دل بستگی نایمن، بی کفایتی اجتماعی و خود میان بینی، بیگانگی و تجربه مایی" به ترتیب به میزان ۰/۴۴۲، ۰/۲۲۵، ۰/۲۲۹ و ۰/۱۴۹ واحد بر نمره "پایداری ازدواج" زنان متأهل افزوده می شود و با افزایش یک واحد در "تجربه مایی" به میزان ۰/۱۲۵ واحد بر نمره "پایداری ازدواج" زنان متأهل افزوده می شود.

نتیجه حاصل از آزمون فرضیه اصلی نشان داد با کاهش یک واحد در "دل‌بستگی نایمن، بی‌کفایتی اجتماعی و خود میان بینی، بیگانگی و تجربه مایی" به ترتیب به میزان ۰/۴۴، ۰/۲۲۵، ۰/۲۳۲، ۰/۱۴۷ و ۰/۱۱۷ واحد بر نمره "پایداری ازدواج" زنان متأهل افزوده می‌شود. همچنین نتیجه حاصل از آزمون فرضیه فرعی اول با کاهش یک واحد در "دل‌بستگی نایمن، بی‌کفایتی اجتماعی و خود میان بینی، بیگانگی و تجربه مایی" به ترتیب به میزان ۰/۴۴۲، ۰/۲۲۵، ۰/۲۲۹ و ۰/۱۴۹ واحد بر نمره "پایداری ازدواج" زنان متأهل افزوده می‌شود. نتیجه حاصل از آزمون فرضیه فرعی دوم نشان داد که با افزایش یک واحد در "تجربه مایی" به میزان ۰/۱۲۵ واحد بر نمره "پایداری ازدواج" زنان متأهل افزوده می‌شود. نتیجه حاصل با نتایج پژوهشگرانی چون معزیان (۱۳۹۸)، احمدی و همکاران (۱۳۹۷)، قزلسفلو و همکاران (۱۳۹۷)، قمری (۱۳۹۷)، حاجی مرادی (۱۳۹۶)، بهنام (۱۳۹۶)، جمشیدی و همکاران (۱۳۹۵)، ابراهیمی فر و همکاران (۱۳۹۴)، شاکر دولق (۱۳۹۳)، خلیل زاده و همکاران (۱۳۹۲)، پریادهارشینینی و همکاران (۲۰۲۰)، سیگل و همکاران (۲۰۱۹)، موتلو و همکاران (۲۰۱۸)، گیدرسلیو و همکاران (۲۰۱۶)، ویلوگیبای و همکاران (۲۰۱۴) و اسکرت و همکاران (۲۰۱۱) همسو است.

منابع

احمدی، شمس الدین؛ آزاد فلاح، پرویز؛ فراهانی، حجت اله. (۱۳۹۷). بازبینی الگوهای غالب زوجین ایرانی بر مبنای بن مایه تعارضی ارتباط: یک بررسی کیفی. فصلنامه مطالعات روانشناسی بالینی، ۸(۳۲)، ۶۷-۹۲

خورشیدی میانایی، هاجر. (۱۳۹۷). مقایسه مهارت های ارتباطی، الگوهای ارتباطی و راهبردهای تنظیم شناختی هیجان در زنان خوشونت دیده و زنان عادی شهر رشت. پایان نامه کارشناسی ارشد. گروه روانشناسی. دانشکده ادبیات و علوم انسانی. دانشگاه گیلان.

معزیان، مهسا. (۱۳۹۸). پیش بینی رابطه ی مهارت های ارتباطی و سبک های حل تعارض بر اساس روابط موضوعی در معلمان زن. پایان نامه کارشناسی ارشد. گروه روانشناسی. مرکز پیام نور سئندج. دانشگاه پیام نور استان کردستان.

نجیب نیا، نیلوفر. (۱۳۹۸). بررسی نقش میانجی گری کارکردهای من در ارتباط روابط موضوعی با صفات شخصیتی. پایان نامه کارشناسی ارشد. گروه روانشناسی. دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی. دانشگاه فردوسی مشهد.

Brown, S. L., Sanchez, L. A., Nock, S. L., Wright, J. D. (2016). Links between premarital cohabitation and subsequent marital quality, stability, and divorce: A comparison of covenant versus standard marriages. *Social Science Research*, 35(2), 454-470.

Hahlweg, K., Richter, D. (2018). Prevention of marital instability and distress. Results of an 11-year longitudinal follow-up study. *Behaviour research and therapy*, 48(5), 377-383.

Heggeness, M.L. (2020). Improving child welfare in middle income countries: The unintended consequence of a pro-homemaker divorce law and wait time to divorce. *Journal of Development Economics*, 14(3), 102- 112.

Manning, W. D., Cohen, J. A. (2019). Premarital cohabitation and marital dissolution: An examination of recent marriages. *Journal of Marriage and Family*, 74(2), 377-387.

Musick, K., Meier, A. (2018). Are both parents always better than one? Parental conflict and young adult well-being. *Social Science Research*, 39(5), 814-830.

Mutlu, B., Erkut, Z., Yildirim, Z., Gundogou, N. (2018). A review on the relationship between marital adjustment and maternal attachment. *Rev Assoc Med Bras*, 64(3), 243-252.

- Priyadharshini, S., Gopalan, R. T. (2020). Marital Adjustment, Love, Personal Intimacy, Personality, Dyadic Coping and Spirituality on Marital Stability. *Asian Journal of Advanced Research and Reports*, 7(4), 1-16.
- Waite, L. J., Luo, Y., Lewin, A. C. (2019). Marital happiness and marital stability: Consequences for psychological well-being. *Social Science Research*, 38(1), 201-212.
- Zheng, S., Duan, Y., Ward, M.R. (2019). The effect of broadband internet on divorce in China. *Technological Forecasting and Social Change*, 13(9), 99-114.